

KRONIKA

Smetanova razstava v Pragi. Veliki ljudje ostavljajo za seboj idealni del samih sebe, svoja dela; in ta dela prehajajo od naraščaja do naraščaja in vsak naraščaj si ustvari sliko o velikem možu na podlagi del, s katerimi je prišel v stik. Ta slika je plod domišljije in gotovo si zmerom vsak posameznik po svoji duševni sposobnosti ustvari sliko človeka, ki ga je spoznal samo po njegovih delih. A kakor vsak človek tako tudi veliki ljudje ostavljajo za seboj marsikaj iz svojega realnega življenja. In ti ostanki realnega življenja velikih ljudi so često ne samo zanimivi, marveč tudi pomembni. Ostalina kakega pisatelja, na primer: njegove skice ali nedovršeni rokopisi, beležke, knjižnica, utegne prispevati in tudi resnično sila mnogo prispeva, da si skonstruiráš pravo sliko duha in talenta tega pisatelja. In če se tej duševni ostalini doda še materijelna zapuščina — hiša, v kateri je pisatelj živel in delal, sobna oprema in intimni detajli te oprave, pisalna miza in pisalno orodje na njej ter stol, ki ga je pisatelj uporabljal pri delu, slike in še to in ono drugo — nam je v marsikaterem pogledu mogoče obnoviti atmosfero, v kateri je pisatelj živel in delal, da tako odkrijemo izvor marsikateremu njegovemu duševnemu drhtaju, njegovim nazorom in pogledom v svet. In tako pridejo poleg del še realne okolnosti, ki nam, spajajoč se skupaj z drugimi in dopolnjujoč se, utegnejo vzbuditi pravo, živo sliko tega velikega moža.

Človeka, ki tako stopi v intimen kot kakega velikega moža, prevzame neko posebno razpoloženje. Zdi se mu, da diha vsaka mrtva stvar okoli njega in kakor da mu pripoveduje o njem, ki je nekdanj tukaj bival, živel, delal in ustvarjal ter nekoč odšel, da se več ne vrne. In pod vtisi tega razpoloženja se globlje pogreznemo v vse, celo v najmanjše malenkosti ostaline velikega človeka in iz tega intimnega stika z mrtvimi stvarmi (ki pa so vendar sila zgovorne) se mu v viziji, v čuvstvovanju obudi celotno bitje velikega človeka v vsej svoji popolnosti.

«Odbor za zgradbo Smetanovega spomenika», ki mu načeluje ugledni František Táborsky, ravnatelj ženske gimnazije v pokoju ter agilni javni delavec in borec češkega naroda, in ki šteje med svoje člane celo vrsto najprosvetlenejših duhov češkega naroda, prešinjenih od Smetanovega genija, je prišel na srečno misel, da ob priliki proslave stoletnice Smetanovega rojstva razen cele vrste glasbenih manifestacij ter sijajne izdaje celokupnega Smetanovega dela priredi tudi razstavo Smetanove zapuščine, kolikor je je ohranjene. To je druga Smetanova razstava. Prva je bila otvorjena 5. majnika 1917. v Narodnem Divadlu in «je bila prvi znak prebuditve nove pomladi v češkem narodu, oznanjajoč pomlad novega, svobodnega življenja»...

Profesor Zdenek Nejedly, zaslužni glasbeni znanstvenik in brezdvomno najboljši poznavalec celotnega Smetane, avtor cele biblioteke o življenju in delih Smetanovih, je z veliko skrbnostjo in poznavanjem stvari zbral vse, kar se nanaša na Smetanovo življenje in njegovo umetniško delovanje in je kot eden najagilnejših članov Odbora za zgradbo Smetanovega spomenika v desetih dvorinah «Umetniško-obrtnega muzeja v Pragi» uredil Smetanovo razstavo, vodeč nas skozi Smetanovo življenje od prvega dne rojstva do smrti. Sam katalog te razstave, ki ga je sestavil Nejedly, je prav za prav bogato ilustrirana monografija o Smetani. Profesor Nejedly opisuje vsak listič papirja, vsako stvarco, sliko, rokopis, sploh vse, kar je razstavljenega, nadovezujoč vse to na življenje in osebnost genija, ki ga je letos slavil ves svet kot stvaritelja češkega glasbenega nacionalizma in avtorja občečloveškega pomena.

Kronika

V prvi dvorani vidimo Smetanovo življenje do 1843., do časa torej, ko je Smetana definitivno zapustil provinco in se podal v Prago študirat glasbo. To je detinstvo in nega staršev in šolski razvoj po raznih mestih v notranjosti Češke. Tu so že prve kompozicije in njegov prvi stik s svetovno glasbo in tudi — prvi dokazi njegove ljubezni s Katarino Kolarjevo.

Dalje spremljamo Smetanovo življenje v Pragi vse do odhoda v Götheborg (dvorana II). Profesor Nejedly je zbral in razstavil vse, kar se nanaša na Smetanov študij pri Prokšu; ne samo Smetanove kompozicije, dozorele že, in programe Smetanovih koncertov, marveč tudi vse tisto, kar se nanaša na Smetanove stike z velikimi glasbeniki njegove dobe, zlasti njegov stik z Lisztom, ter na delo Smetane kot pedagoga na lastni glasbeni šoli.

Potem nastane doba borbe v tujini (III. dvorana) in povratak v domovino ter v nji borba za svoj ideal, ogorčena borba na vseh poljih: na polju kompozicije, na polju estetike in na polju praktičnega dela kot dirigent v Narodnem divadlu (dvorane IV, V, VI), da izide Smetana iz te dobe kot zmagovalec. V VII. dvorani vidimo poglobljena in genijalna Smetanova dela v rokopisu; v VIII. dvorani intimnosti iz njegovega doma, njegov klavir in risbe, ki jih je Smetana sam izdelal, peresa, s katerimi je pisal svoje kompozicije, skice, darove, vse, kar obkroža življenje in plodonosno delo takega velikega moža. Deveta dvorana je posvečena tužnim dnevom, ki jih je Smetana, že oglušel, prebil od 1874. do 1884. Poslednja dvorana kaže tragedijo genija, ki je umrl v blaznici, izčrpan, zlomljen.

Po vsej razstavi so razsejane slike Smetane in njegove rodbine ter prijateljev, slike scenerij njegovih oper, mnogoštevilni koncertni programi in Smetanovi kipi.

Hodeč po razstavi, se vam zdi, da se zdaj zdaj pojavi odnekod simpatična postava dobrega človeka Smetane, poštenega delavca, in da vam odkod zasije oko genija. A njega ni; a še celo mrtve stvari govore o energiji, ki se je postratno razsipala, o delu brez počitka, o rezultatih tega dela, nadvse pomembnega, in končno o genialnem umetniškem delovanju človeka, ki je danes ponos in čast slovanskega plemena.

Ta razstava je bila včeraj zaprta in se, upajmo, kmalu otvori kot Smetanov muzej. Posetile so jo množice tistih, ki so se z globokim češčenjem in zanimanjem prišli pokloniti geniju, ki ga obožavajo. Te množice so bile tako številne, da so morali obisk razstave podaljšati za celih deset dni. In tisti, ki so že posetili razstavo, so se vračali zopet in še zmerom so prihajali novi poklonitelji.

Z zatvoritvijo razstave so zaključene tudi oficijelne manifestacije v spomin stoletnice komponistovega rojstva, ki so se pričele 2. aprila, na dan rojstva Bedřicha Smetane v Litomyšlu 1824. leta.

M. M.

Prispevek k poglavju o Jurčičevih literarnih predlogah. Leta 1912. je dokazal dr. J. Lokar v «Slovanu» (X. letnik, str. 107 in 108.), da je Jurčič za svoj «izvirni» roman «I. E. Tattenbach» izdatno uporabil R. Puffove «Beiträge zur Kenntnis des Verschwörungsprocesses der Grafen Tattenbach, Zrinyi, Frangipani usw. im Jahre 1670» («Marburger Taschenbuch für Geschichte...», III. Jahrgang, Graz 1859, str. 168 do 204.)

Leta 1915. je odkril G. Čremošnik v «Ljubljanskem Zvonu» (XXXV. letnik, str. 185 do 188.) drugi vir Jurčičevega «izvirnega» romana, namreč roman Fr. J. Proschka «Erasmus Tattenbach» (Graz, 1870).

Po naključju mi je prišel v roke tretji vir, ki je dve leti starejši od Puffovih «Beiträge» in 13 let starejši od Proschkove povesti, in iz katerega je Jurčič